

Nekrologi

PROF. DR STANISŁAW PŁOSKI (1899—1966)

W dniu 7 marca 1966 zmarł w wieku lat 67 prof. dr Stanisław Płoski, kierownik naukowy Zakładu Historii Polski w II Wojnie Światowej Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk, członek Instytutu Zachodniego.

Prof. dr Stanisław Płoski był uczniem Marceliego Handelsmanna, uzyskał w 1932 r. doktorat z filozofii w zakresie historii na Uniwersytecie Warszawskim, pracował od lat dwudziestych do wybuchu wojny w wojskowych instytutach naukowych. Przedmiotem jego badań była kampania włoska 1859 (studium wspólne z Ottonem Laskowskim, 1928), powstanie listopadowe i styczniowe. Z ostatniego zakresu należy wymienić rozprawę o Zaliwskim, ogłoszoną w *Księdze ku czci Marceliego Handelsmanna*, studia o działaniach Rogińskiego na Podlasiu, i taktyce partyzantki podczas powstania styczniowego, pracę o sprawie powstania listopadowego w historiografii pierwszych dwudziestu lat odrodzonej Rzeczypospolitej, przewodnik po polach bitew 1830—1831, wreszcie historię działalności Samodzielnego Referatu Wojen Dawnych Wojskowego Biura Historycznego. Te prace predestynowały Go na szefa Wojskowego Biura Historycznego Armii Krajowej podczas okupacji. Tam współpracował z Adamem Próchnikiem, którego międzywojenne prace, jako zbiór pism, zostały z Jego inicjatywy wydane ponownie w Polsce Ludowej. Brał udział w powstaniu warszawskim jako Oficer Armii Krajowej i po jego upadku został wywieziony do *Oflagu* Grossborn II d.

Po powrocie z niewoli objął najpierw stanowisko wicedyrektora, potem dyrektora Instytutu Pamięci Narodowej przy Prezydium Rady Ministrów, która to placówka została potem przemianowana na Instytut Historii Najnowszej. Z tego tytułu zaczął w 1947 r. wydawać kwartalnik — „Dzieje Najnowsze”, który ukazał się tylko w postaci jednego rocznika (1947). Niestety, przedwczesna likwidacja Instytutu przerwała Jego pracę naukową i m. in. wydawanie wspomnianego kwartalnika. Wrócił do pracy naukowej dopiero w ramach powołanego w 1953 r. Instytutu Historii, z którym był odtąd do końca życia związany. Piastował tam najpierw stanowisko kierownika pracowni bibliograficznej, później zaś objął wspomniany już Zakład Historii Polski PAN, który powstał w 1956 r.

Długa jest lista publikacji czy to Jego własnych, ogłaszanych m. in. na łamach „Biuletynu” Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich, której był członkiem, czy też prac powstałych przy Jego udziale lub z Jego inicjatywy. W kwartalniku „Dzieje Najnowsze” ogłosił relację von dem Bacha o powstaniu warszawskim, na łamach „Biuletynu” Głównej Komisji swe studia o zbrodniach niemieckich w obozach jeńców radzieckich w Polsce i egzekucji w Wawrze w dniu 27 XII 1939 r. Wspólnie ze Swymi współpracownikami ogłosił też wyniki badań dotyczące zbrodni hitlerowskich w szpitalach i przytułkach warszawskich w sierpniu i wrześniu 1944 r. i masowych egzekucji w Warszawie; po 1956 r. zaczął wydawać jako redaktor i członek komitetu redakcyjnego, *Najnowsze Dzieje Polski 1939—1945*, wydawnictwo, którego 9 tomów stanowi czołową serię publikacyjną dla dziejów Polski w II wojnie światowej.

Owoce pierwszych lat Jego pracy w Instytucie Historii była wydana pod Jego redakcją w r. 1958 *Bibliografia Historii Polski XIX wieku (1815—1831)*. Główny nacisk Jego działalności spoczywał jednak w dalszym ciągu na dziejach okupacji hitlerowskiej. Przyczynił się do powstania wielkiego studium A. Borkiewicza o powstaniu warszawskim, pracy W. Kiedrzyńskiej o obozie kobiecym w Ravensbrück, studium Dunina-Wasowicza o obozie w Stutthofie, *Centralnego Katalogu Polskiej Prasy Konspiracyjnej* ułożonego przez Lucjana Dobroszyckiego, wreszcie w ostatnich latach inspirował wielkie wydawnictwo dokumentalne — *Wspomnienia więźniów Pawiaka*. Do niejednej z tych prac napisał przedmowę.

Nawroty trawiącej Go od lat choroby hamowały nieraz Jego twórczość, która w wybitnym stopniu — mimo ciągłych przeszkód — wzbogacała polskie piśmiennictwo historyczne poświęcone czasom najnowszym. Brał też czynny udział w życiu społecznym, piastował stanowisko wiceprezesa Rady Naczelnej oraz przewodniczącego Głównej Komisji Historycznej ZBOWiD. Był odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzonej Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

Pogrzeb Stanisława Płoskiego odbył się dnia 10 III 1966 r. na Powązkach Wojskowych. Nad grobem żegnali Zmarłego kombatanci i pracownicy nauki. Przemówienia żałobne wygłosili: sekretarz generalny ZBOWiDu wiceminister — Kazimierz Rusinek, dyrektor Instytutu Historii PAN — prof. dr Tadeusz Mantuffel i dr Wanda Kiedrzyńska z Zakładu Historii Polski II Wojny Światowej.

Nauka polska straciła w Stanisławie Płoskim oddanego jej badacza, który swą szczerą i bezkompromisową postawą moralną zasłużył sobie na głęboką cześć u wszystkich, którym było dane z Nim współpracować.

Karol Marian Pospieszalski